Полтавський Природничий Музей.

Серія видань по охороні природи.

Книжка 1.

М. М. Бейер.

Шануймо і бережімо свій рідний край.

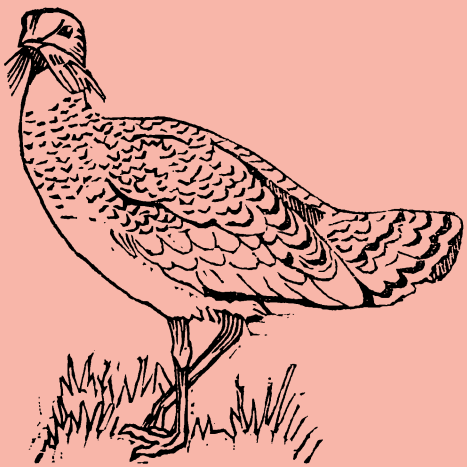

ПОЛТАВА.
Електрична друкарня Я. Е. Брауде.
1919 р.

I.

Ви, напевне, помічали, як міняється коло вас все живе Весною все відживає, на зіму немов засипає...

Ви бачили й чули, як умирають дерева, звірі і люде На ваших очах старіються коні, корови, собаки Дрібніші тварі старіються ще скоріше. Люде бувають маленькими, потім виростають, і, нарешті, старіються і вмирають. В житті людини, як і в житті природи, буває весна, літо, осінь і зима. Весна життя людського—це молодощі. Ви, любі читачі, переживаєте свою весну. Літо—це життя сильної, дорослої людини. Я, що промовляю до вас, переживаю літо. Осінь і зима—це старість з її хворобами, з її безсиллям.

Життя природи від життя людини відріжняється тим, що в природі весна й зіма вічно зміняють одна другу, а в житті людини весна буває тільки раз...

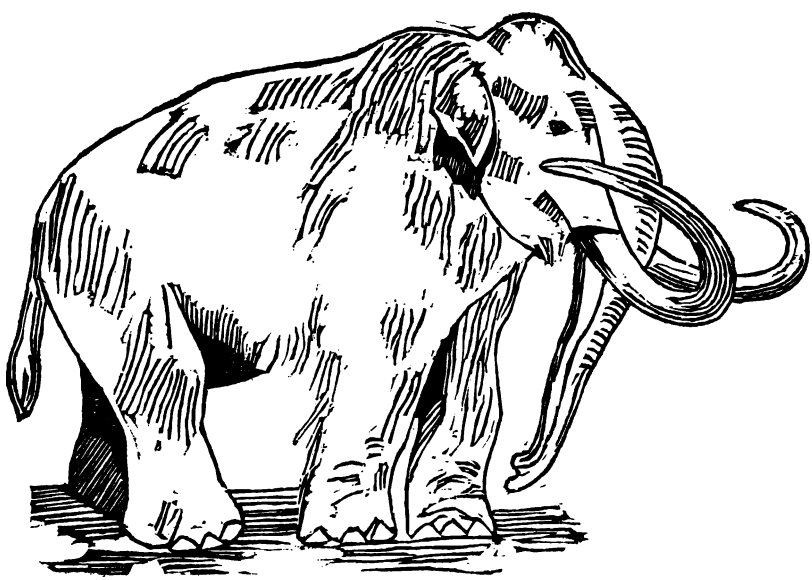

Мал. 1. Мамут.

Наш вік дуже малий, щоб ми могли помічати ті великі зміни, що відбуваються в житті всієї природи нашого краю. Одначе-ми маємо звістки про те, що раніше иншою була природа на нашій Україні і на Полтавщині. Роскопуючи старі могили і місця, де жили пралюде на нашій Полтавщині або просто по ярах ми знаходимо в землі кістки мамутів—величезних, лахматих слонів (мал. 1), кістки північного оленя, котрий тепер водиться тільки по вічно-мерзлих болотах далекої півночі,—в тундрах Архангельщини та Сібіру. Знаходимо також кістки величезних ведмедів, які раніше жили в наших місцях, надибуємо кістки велитенського оленя (мал. 2), що мав гіллясті роги, а ті роги було роспростерто

Мал. 2. Велитенський олень.

мало не на $1^1/_2$ сажені, викопуємо кістки зубрів (мал 3), що зосталися тільки в невеликій кількости в Біловіжських лісах по річці Припеті та на Кубані; викопуємо кістко диких кабанів, турів, які колись паслися в тих предковічних степах, де тирса шуміла

Деж подівалися ті звірі? Вимерли, бо ще раніше утворилися такі зміни в

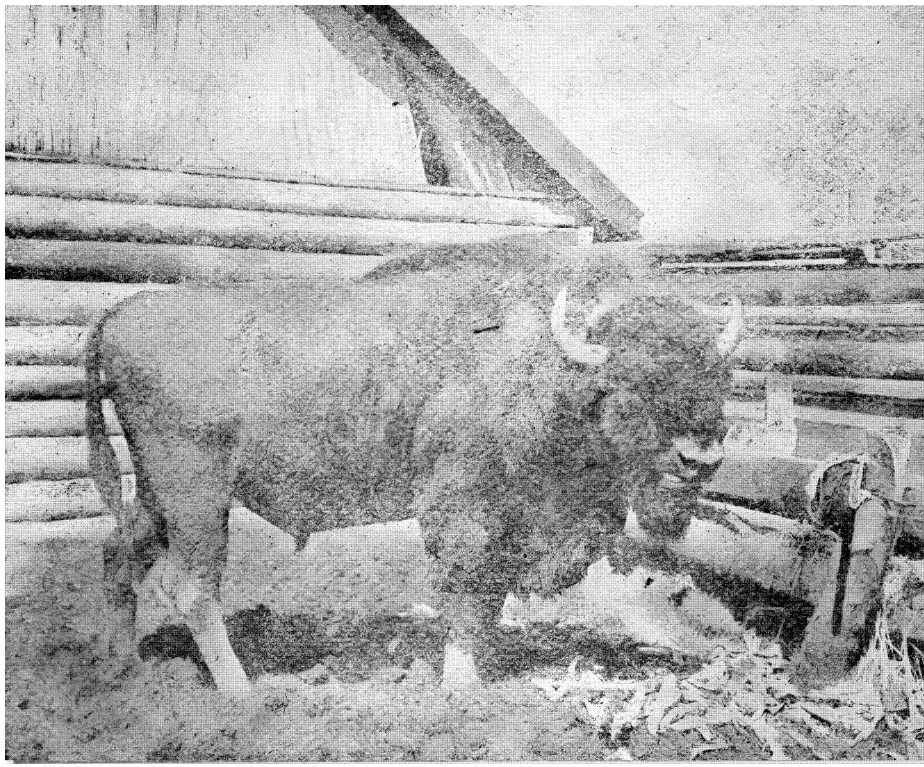

Мал. 3. Зубр.

звіріному та рослиному світах, які їх оточували, що їм не стало їжі, не стало простору і через те вони счезли.

Адже ви самі знаєте, що кожна звірина, кожна пташина живе в певному оточенню. Знищіть усі гаї і ви не почуєте кування зозулі. Вирубайте всі кущі у вашому садку і ніде буде виспівувати соловейкові. Гай для зозулі, густі кущі соловейкові, то есть те оточення, без якого не може жити ні зозуля ні соловейко.

Коли б всю нашу Полтавщину засипало пісками, не було-б ні гаїв, ні ланів широкополіх. Счезлоб все те рослинне, пташинне, комашинне та звіринне царства, що в наших гаях, степах і водах живуть. Довелося б і нам покидати свій рідний край та йти світ-за-очі.

Так кожна тварина може жити тільки в певному оточенні, серед таких рослин, таких звірів та комах, де вона може собі їжу знайти і таке пожиття мати, до якого вона ще з давніх-давень призвичаїлася

Коли в тому оточенню утворюються великі зміни,—звірі, птахи, комахи — вимірають, або подаються десь в инші краї, як от північний олень, де їм есть змога жити.

Так відбуваються великі зміни в царстві рослинному і в царстві тварин.

Ще за якісь 200-250 років у нас на Полтавщині були предковічні степи. В тих степах шелестіла тирса, маяв своїми довгими сивими вусами ковиль і росли всякі ріжнобарвні квітки, яких тепер або зовсім нема, або вони залишилися в невеликій кількости десь по дрібних шматках нашого непочатого степу. Скільки там птаства та звірів було, яких ми неможемо побачити тепер Бігали по тих степах прудконогі сайгаки (мал 4), ховалися стрепета (мал. 5),

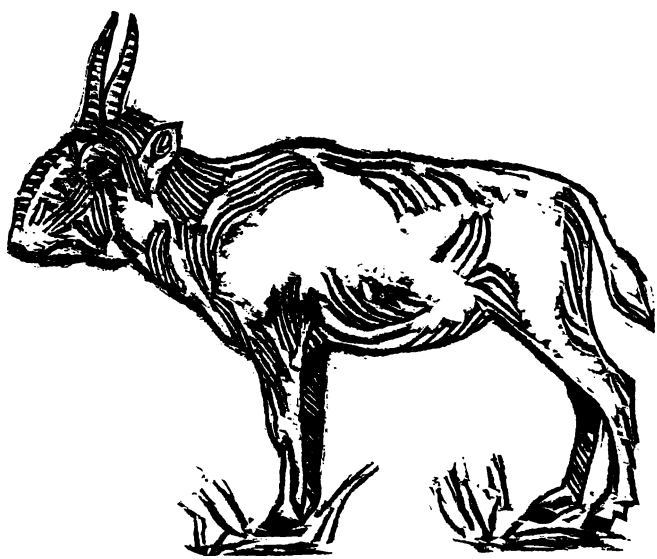

Мал. 4. Сайга.

норилися в землі бабаки (мал. 6), найближчі родичи нашого ховраха. Сайгаки бігають нині в степах біля Аральсъкого та Каспійського моря, стрепета помандрували в придонські степи. Зовсім зникли дикі коні наших степів—тарпани,

(мал. 7), про яких оповідають ще старі мандрівці по нашому краю.

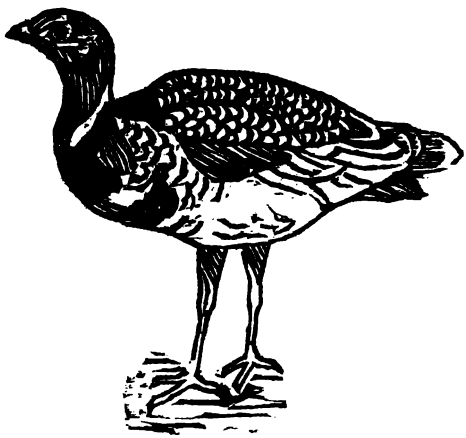

Мал. 5. Стрепет.

Мал. 6. Бабак.

Це показує нам, що і вся природа, вся земля живе. Життя кожної хвилини одміняється, як і в потокові кожної хвилини вже инші струмки, инші трісочки й порошинки пропливають.

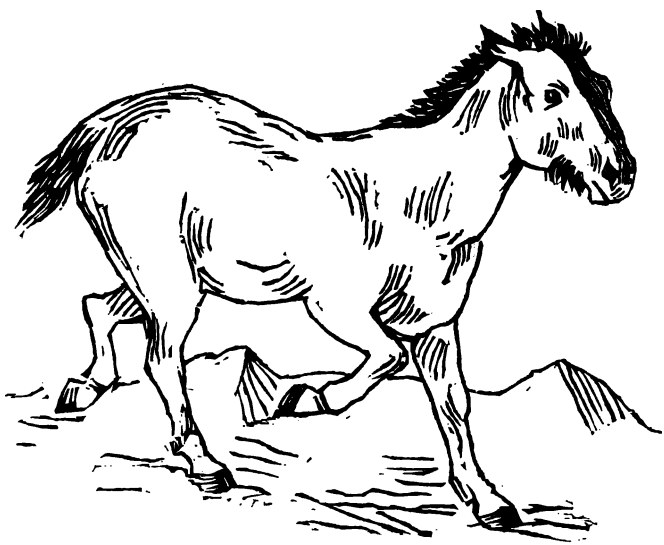

Мал 7. Тарпан.

Ми не можемо спинити того. Ми не в силі зробити так, щоб життя на землі не змінялося. Де есть життя—там і зміна.

Одпаче, люде велику силу через свій розум на землі забрали Та, на жаль, розум той, ще темна сила і він творить такі зміни в природі, від яких йому самому велика шкода чиниться.

Ви не раз дивилися на веселі весняні струмочки, коли вони збігають з гір та погірків до річки. Яка в них каламутна вода! Наберіть її трохи в шклянку і дайте їй одстоятись. На дні шклянки буде намул, а вода стане прозорішою. Той намул складається з дрібнісеньких порошинок: глею, піску й перегною. Той намул—верхній шар нашої родючої землі. Кожну весну, після кожного дощу збігають з погорків веселі джеркотливі струмочки і вимивають порошинку за порошинкою той ґрунт, що годує нас. Скільки тих струмочків збігає до річок, скільки вони переносють намулу до моря?! Дніпровський лиман, лиман річки Бога, гирло Дуная—це наслідок дрібної непомітної роботи наших весняних струмочків.

Рослини своїм корінням задержують коло себе порошинки землі. Те коріння, перетліваючи в землі, творить наш родючий ґрунт—чорноземлю. Допомогати рослинам в тій великій та користній для людей і всього живого створіння праці—наш обов'язок. А чи допомогаємо ми?

Підіть у поле, ви знайдете там багато проваллів Кожної весни, після кожного дощу провалля ті більшають і одвоюють у нашого хлібороба родючу землю. Як боротися з таким лихом? Треба б обсажувати оті провалля деревами, щоб вони заростали. Тоді тільки можна припинити руйнуючу роботу води. Але люде замість того вирубують ліс. Вони повирубували його майже скрізь по берегах річок і через те у повідь сніг ростає одразу, як пригріє сонце і води в річках набірається дуже багато. Счиняється велика повінь, від якої багато людям шкоди буває. Та як проминуть весняні води,—починають наші річки міліти, заростати травою, переводяться на болота...

Обмілів наш Дніпро—Славута, не ревуть пороги, як ревли колись, а все через нерозум людський, через хижацьке хазяйнування людини.

Кожної весни, коли пташки вимостять собі кубельця, хлопці чередою шастають по полях, лісах та болотах, визбіруючи пташинні яєчка. Вони руйнують пташинні гнізда і вигублюють маленьких пташинят. Зміркуйте самі, яке велике з того лихо буває Пташки наші друзі. Вони звеселяють своїм співом наші гаї, лани; вони вигодовують своїх дітей—пташенят гусінню, гробаками та всякими комахами. Коли б пташки того не робили—наплодилося б комашні сила-силена. Загинуло б тоді від комах усе рослинне царство, а за ним і всі звірі й люде на нашій землі.

А скільки жаб та ужаків вигибає від нерозважних хлоп'ячих рук. Жабу вбивають тільки за те, що вона противна, одворотна. А дознайтесь про життя її, полічіть скільки оті жаби винищують всякої шкодливої комашні. Теж саме про вужака. Міліони комах, що попсували б наші городні, польові і инші корисні рослини, знищуються цими звірятками, знищуються більше а ніж може знищити сама людина своєю власною, упертою боротьбою. І зрозумійте крім того, що кожна жаба, вужак—живі створіння, котрі радіють з свого життя так само, як ви йому радієте, що кожна з них почуває біль, як і ви почуваєте його

А що робимо ми з нашими лісами! Колись вся північ Полтавщини була вкрита могутньою дубиною по високих берегах річок, а по низинах ширився бір, що складався з сосен—велетнів. Де ті ліса? Наш відомий диканський ліс —це ж хлопчишко, недоліток, порівнюючи з тим пралісом. А яка велика шкода утворилася людині, коли вона повирубувала ті ліса, що на пісках росли. Піски визволилися й ожили. Вони полетіли за вітром тоненькими струйками і почали засипати родючі лани, веселі села, гаї і ліса (мал. 8). На Полтавщині є цілі села, що засипані пісками. Коли прокладали залізницю між Київом і Полтавою, біля Яресьок під товстими шарами піску надибали чорноземлю... То піски засипали багато-багато родючої землі.

Так руйнуємо ми своїми власними руками добро нашого краю. Кожного року, кожного дня додаємо ми чогось нового до тієї руйнуючої роботи. Непомітно ми творимо з нашого краю пустелю. Ми самі ванищуємо рослинний, звірячий та пташиний світ на нашій рідній Україні! Зміркуйте: веселий, багатий край переводимо на пустелю німу?

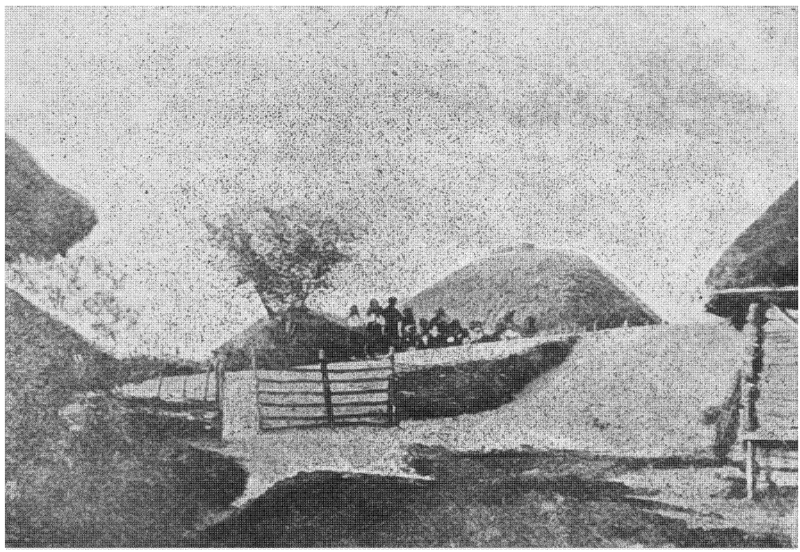

Мал 8. Пісок засипає хати.

Ми славимо тих людей, що не пожаліли свого життя за рідний край, щоб відборонити його від ворогів Ми звемо їх великими, ставимо їм памьятники за їхню любов до рідного краю.

Кожному з нас хочеться виявити ту любов. Ми хочемо також любити свій рідній край. І для того не треба нам ждати великої негоди, не треба шукати ворогів, які загорожували б рідному краєві.

Любити рідний край--це значить любити його пісні, його мову, його людей; це значить любити природу його: гаї, луки, лани, річки, квітки, рослини, пташок, звірів .. Це значить шанувати все живе в рідному краю, не по пускати, щоб йому сталася хоч-би найменьша шкода, особливо не попускати шкоди тому що приносить людям користь, що творить добро нашому краєві.

Будьмо хоч трохи героями! Шануймо свій рідний край, шануймо всю природу, все живе Будем боротися з нерозумними і нерозважними, показуючи їм, яку велику шкоду чинють вони рідному краєві.

II.

Мало любити свій рідний край. Треба, щоб любов та була чинною (діяльною), творчою. Берігти природу рідного краю зможемо тільки тоді, коли не по одинці будемо про неї дбати, а згуртуємось у спілку, в товариство. Громада великий чоловік Доходити кращого можемо тільки громадою. Як же нам громадою взятися до великої справи – оборони рідної природи?

Щоб досягнути того, повчимося у дітей инших народів, у тих дітей, які вже раніше від нас зрозуміли, що не можна спустошати свій рідний край.

Я росповім вам зараз про те, як фінляндські діти гуртуються в товариства для оборони та охорони рідних пташок, рідної природи.

Далеко від нас на північ, на березі Ботнійської та Фінської заток, на скелях лежить країна Фінляндія. На північному заході вона межує з державою Шведською, на полудні та полудневому сході—з Росією. На півночі б'ється об її скелясті береги холодне крижане море.

У Фінляндії багато озер та річок. Родючого ґрунту там обмаль. Фінляндський хлібороб дуже часто наношує землю кошиками, насипає її на скелі і на такому насипаному ґрунтові сіє свій хліб.

Як і до нас, так і у Фінляндію налітає весною сила всякого птаства. Фінляндські діти видирали пташинні гнізда, збірали яєчки та вигублювали пташенят. Вони робили це не з злої волі, а через те, що не розуміли, що роблють таким способом своєму рідному краєві велику шкоду.

Одного разу весною професор (вчений) Топеліус приїхав відпочити кудись на село. Той професор дуже любив дітей і написав для них багато казочок. Гуляючи натрапив він на цілий гурт хлопчиків та дівчат. Підійшов він до того гурту, аж бачить—діти назбірали силу силену пташинних яєчок.

Професор запитався у них, нащо вони обіжають бідних пташок. Дітям стало соромно, бо вони почували, що зробили негарно. Тоді професор сказав дітям, що роскаже їм дуже цікаву казочку. І став він їм росповідати про життя пташок, про те, яка з них користь хліборобові Діти уважно слухали професорове оповідання, Досі вони нічого про те не знали, хоч і бачили тих пташок, та не розу-

міли, як і з чого вони живуть. Професор наче зняв їм полуду з очей. Діти зрозуміли, що вони велику шкоду робили своїм батькам—хліборобам, винищуючи пташок Професор пообіцяв їм росказати ще і вдруге про пташок і сказав щоб вони зібрались в неділю і покликали всіх своїх товаришів та товаришок.

У неділю зібралося багато—пребагато дітей Прийшли й великі послухати про що буде професор оповідати.

Професор почав ще докладніше і яскравіше росповідати про життя всіх диких пташок та про те, яка від них велика користь хліборобові. Скінчівши оповідання, професор став закликати дітей, щоб вони не нищили пташок, щоб вони самі не робили їм шкоди і других намовляли того не робити. Щоб справа та не за гасла, щоб діти не забули своїх добрих намірів, професор запропонував дітям заснувати „майську спілку“ для оборони пташок. До тієї спілки міг пристати кожний хлопець і кожна дівчина. Для того тільки треба було пообіцятися, що вони не будуть зобіжати пташок і инших живих тварів і будуть боронити від ворогів всіх користних пташок та тварин.

Кожний співучастник товариства вносить невеликий грошевий внесок до товариської скарбниці (каси). На ті гроші товариші купують книжки, в яких описується життя птахів та звірів, викупають з неволі пташок і випускають їх на волю, купують насіння і иншу їжу, щоб годувати птиць в зімню холоднечу і т. и.

З проміж своїх членів спільники обірають голову спілки та раду з 2 або 3 членів. За голову вибірають такого, котрий буде дбати про товариську справу, а в раду також вибірають більш діяльних спільників. Рада спілки скликає кілька разів на місяць загальні збори всіх спільчан. На тих загальних зборах кожний спільник росповідає, що він зробив для оборони пташок та звірів, хто з дітей або й дорослих знущається над жививи тварями. Тоді товариство надсилає своїх виборних, щоб вони намовляли жорстоких не чинити звірям та пташкам шкоди.

Тепер таких „майських спілок“ у Фінляндії дуже багато. В кожному селі є своя спілка.

Щоб вести свою роботу ширше, всі спілки Фінляндії які тільки есть по містах (городах) та селах утворили одну велику спілку—союз усіх „майських

спілок" Той союз видає журналь, в якому самі діти пишуть про те, що вони зробили для охорони рідної природи, що цікавого вони дозналися про життя живих створінь В журналі тому можна прочитати, як роботи гнізда для пташок, як годувати зімою тих що не відлітають у теплі края, а зістаються зімувати в Фінляндії

Дрібних „майських спілок" у Фінляндії ще в 1903 році було 300, а нині їх може й 1000 набереться.

За прикладом фінлядських дітей стали діти й по инших краях такі спілки заводити

В Англії при кожній сільській школі есть спілка для оборони всього живого Щоб привчити дітей як поводитися із тваринами, при школі держуть всяких свійських тварів: курей, гусей, собак, поросят, кішок, і самі діти про них дбають і годують їх Щоб оберігати гнізда пташок, всі околиші місця поділяють на участки. Кожний такий участок припоручають якомусь спільникові хлопцеві або дівчині, котрі пильнують, щоб пташкам у їхньому участкові ніхто шкоди не робив. Той кому припоручили участок, мусить зробити відчит про те, що спостеріг він цікавого, яких пташок пильнував, як вони живуть, які у них гнізда. Кращі відчіти друкують по дитячих журналях.

У Германії спілки для охорони живої природи мають по 10 000 членів.

У Франції більше 4000 дитячих спілок, які дбають про охорону пташок.

Єсть такі спілки і в Данії, у Швеції, Італії та Іспанії.

Скрізь по таких краях діти зрозуміли, що треба оберігати все живе в рідному краю не винищувати користних пташок та звірів.

Щоб нагадати всім людям про цей обов'язок, у Франції скрізь по шляхах, у полі і в лісі поставлено стовби, а на тих стовбах вивіски прибити з такими написами:

„Їжак годується мишами і слимаками. Не вбивайте їжаків"

„Кріт їсть гробаків та гусін всяких шкодливих комах. У кротовому кендюсі ніколи не знаходити рослинної їжи Не вбивайте кротів"

„Гусінь що-року велику шкоду чинить народові і через неї що року хлібороб має на мільони карбованців збитків. Пташки пожирають нечислену силу гусіні. Діти! Не видирайте яець і пташенят із пташиних гнізд! Не руйнуте гнізд!“

Тільки у нас, на Україні, та в Росії, ще й досі діти не дбають про пташок, ще й досі видерають яйця й пташенят. Наші діти ще не розуміють, того, яку шкоду вони чинять, спустошаючи свій рідний край, повертаючи його на пустелю.

Годі ж нам задніх пасти. Ставаймо й ми в оборону живої природи нашого рідного краю.

III

Ми вже згадували про те, що рослинний світ і світ тварів безупинно сміняються Почасти ця зміна відбувається через те, що життя само одміняється, почасти зміна стається через людей, котрі нерозважними руками винищують і спустошають природу.

Через такі зміни зникає багато тварин і рослин і люде не можуть потім про них дознатися. Ми вже знаємо, що в наших степах водилися колись тарпани, тури, що ці степи шелестіли тирсою, яку тепер рідко-рідко коли можна здибати

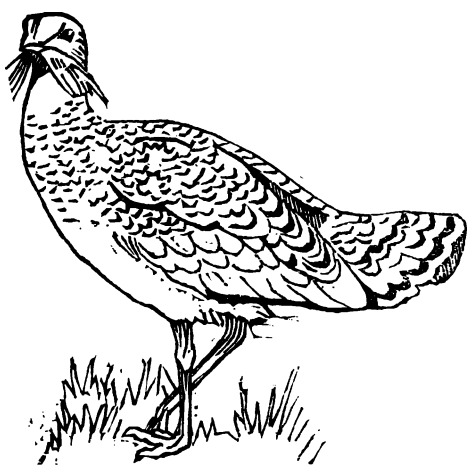

Мал. 9 Дрофа.

в тих місцях, де позіставалися ще шматочки предковічних степів. Тепер рідко де можна надибати квітку горіцвіту. Дрохвів (мал. 9) у нас стає все меньше,

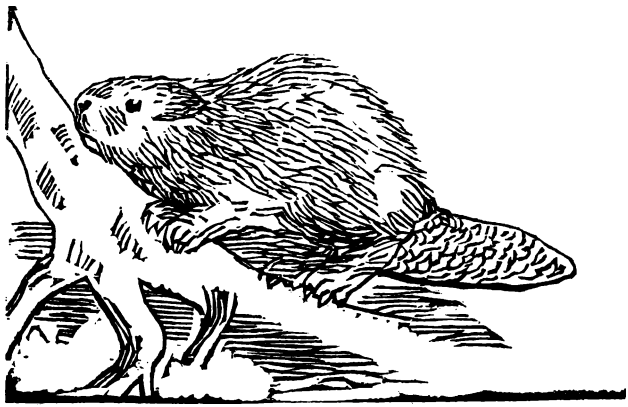

Мал. 10. Бобр.

стрепета перевелися. Може не так давно по наших лісах стрічалася ще велика лісова кішка-хижак рись (мал. 11), а спробуйте тепер відшукати її. Старі вікові дуби—свідки колишніх славних подій у нашій історії, вирубують.

Мал. 11 Рись.

Так непомітно зникають дорогі скарби нашої рідної природи і зникають так, що ми не можемо дослідити їх, не можемо зберігти їх для науки дітям нашим.

Тільки де-ні-де на нашій Полтавщині можна ще побачити недобитки колишнього звіринного та рослинного світу У Констянтиноградському повіті зберігся ще шматочок непочатого степу де росте сивовусий ковиль, шелестить тирса, цьвітуть степова анемона, горицвіт та воронець. В Кременчуцькому повіт, ще збереглося кілька бобрів (мал. 10), в де-яких повітах ще водються дикі кози по лісах. Але й ці недобитки, ці останки нашої колишньої природи загинуть без сліду від перозважних людських рук, коли ми не подбаємо про те, як їх оборонити і зберігти.

По инших краях тямущі люде давно вже почали дбати про те, щоб заховати природу від нищення. Найбільш широко поставлено цю справу в Сполучених Штатах Північної Америки. Там взято під охорону й догляд великі простори степів та лісів, де заховалися ще старосвітські рослини та звірі, де природа залишилася ще в старому, яскравому сбранні. Щоб не дати їм вигинути, амереканці проголосили ті простори „національними парками", тоб-то всенародніми садами. В тих парках поставлено сторожу, котра доглядає, щоб ніхто не винищував звірів, рослини і квітки. Закон забороняє в парках полювати на звірів, нищити дерево, зривати квітки й рослини, які рідко трапляються. Найбільший з національних парків Америки—Єловстонський (мал. 12). Він має верстов 160 завдовшки і завширшки. По-між горами там зацілили ще праліси, де водються ті звіри, птихи й рослини, котрі споконвіку там водилися.

Держава не жаліє коштів на охорону цього парку. Амереканці можуть своїми власними очима бачати таку природу, яка була в тих місцях ще задовго до того, як там осіли білішкурі люде. Дуже цікавий той парк і про його можна написати велику книжку. *)

В Щвейцарії сам народ взявся обороняти рідну природу від загибелі. Швейцарія—країна дуже гориста і багата на чудові краєвиди. Сила чужинців зо всіх кутків землі зїздиться туди, щоб помилуватися щвейцарською природою,

*) В портфелі Музею вже мається книжка Г. Бризалина „Що зроблено по охороні природи у нас і закордоном", яка буде швидко надрукована і в якій можна більш докладно познайомитися з національными парками Америки.

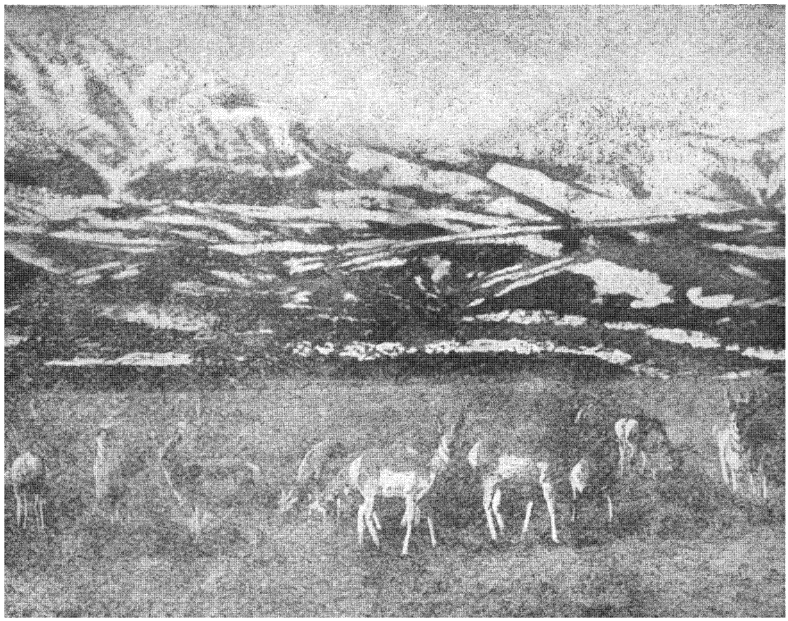

Мал. 12. Антілопи в єловстоньскому паркові.

щоб подивититя на високі гори, сповиті хмарами, у вінках вічних снігів. Кожний з мандрівників старається взяти собі щось на спогад. Окрім того в Швейцарії збірають багато лікарських трав, з котрих ліки роблють. Збірачі трав часто винищують багато зілля для того, щоб його на продаж меньш зісталося та щоб ціна на його була. Нема чого казати, що мандрівники та оті збірачі — то велика небезпека для щвейцарської природи. Тоді де-які швейцарці, котрі любили свій край, зрозуміли, що вони повинні обороняти рідну природу від знищення. Вони заснували спілку з таких людей, які з'обовьязалися стати в обороні всього живого. В 1909 році в спільці тій було всього 9000 спільників, а в 1912 році—вже 20000. Окрім того в Щвейцарії за прикладом Америки засновано національний парк.

У нас на Україні, на Херсонщині, один багатий пан Фальцфеїн надумав збер.гти великий шматок предковічного степу, десятин 500. Там він осслив всяких наших та чужоземних звірів і птахів, які можуть у нас жити. Вони живуть там на волі і ніхто їх там не займає. Звичайно, це справа дуже потріб-

на для науки і годилось би всіма силами підтримувати її. Одначе, треба зауважити, що поодинокі люде мало можуть зробити для оборони природи рідного краю. Хоч би як вони любили її, а про те, коли инші люде не зрозуміють, через що саме требо оберегати її, то не багато діла буде з їхньої любови та їхнього старання.

Оберегати природу може тільки громада, бо громада—великий чоловік.

Кожний з наших читачів хай сам подумає, чи й справді треба для чогось боронити природу рідного краю. А хто зрозумів, що це треба робити, хай не мовчить. Хай скрізь і великим і малим говорить, чому треба любити свій край і чому треба боронити рідну природу.

Хто не хоче, щоб наша Україна і наша Полтавщина пустелью стали, хто хоче, щоб в наших садках, гаях та полях дзвенілі веселі співи пташок, хай прилучається до нас, хай разом із нами дбає про пташок, про звірів, про рослини.

Наше діло ще маленьке, воно тільки починається. Нас ще небагато—оборонців рідної природи. Одначе, хай нас це не відстрашує. Наш гурт буде множитись і скоро з нами будуть усі, хто справді любить рідний край і хоче, щоб він росквітав і пишався дарами природи.

Гуртуйтеся в спілки охорони природи і захищайте свою рідну природу.

Видання Полтавського Природничого Музею.

Отчет по Музею за 1891 г.
„ „ „ „ 1892 г.
„ „ „ „ 1898 г.
„ „ „ „ 1903 г.
„ „ „ „ 1906 г.
„ „ „ „ 1907 г.
„ „ „ „ 1908 г.
„ „ „ „ 1909 г.
„ „ „ „ 1910 г.

Описаніе коллекцій Музея. 1900 г.

Природа Полтавской губерніи. 1908 г

Ежегодник Музея за 1912 г. № 1,
„ „ „ 1913 г. № 2.
„ „ „ 1914-15 г. № 3.

Путеводитель по геологическому отделу Музея. 1913 г.

Н. Гавриленко. Птицы Полтавской губерніи. 1916 г.

Руководство к собиранію естественно-историческихъ коллекцій. 1913 г.

В. Ніколаєв. Матеріяли до української природничої термінольогії ч. І. Назви звірів. 1918 р.

В. Ніколаєв. Показчик літератури по вивченню природи Полтавщини. 1918 р.

Метелик „Захищайте рідний степ". 1919 р.
„ „Захищайте ліс". 1919 р.

Готуються до друку.

Г. Оголівець. Визначник весняних рослин Полтавщини.

М. Шарлемань. Визначник звірів України.

В. Ніколаєв. Матеріяли ч. ІІ. Ботанічна термінольогія.
„ „ „ ІІІ. Назви рослин.
„ Природні багацтва Полтавщини.

„Щорічник Музею" за 1916-18 р.р.

Губернський Комітет по охороні памяток старовини, мистецтва природи на Полтавщині.

МЕТЕЛИК № I.

ЗАХИЩАЙТЕ РІДНИЙ СТЕП.

Було це в давноминулі часи... Степ широкий, степ безкраій вкривав нашу ПОЛТАВЩИНУ одним великим ріжнокольоровим килимом, серед якого свіжими зеленими плямами виріжнявся ліс і сріблястими гадючками вигиналися річки. На провесні такий степ вкривався яскраво-червоними квітками воронця, що місцями перемішувався з фіялковими квітками степового сон-зілля, а далі, коли починалося літо, той же степ вже перетворювався в хвилююче море ковиля та тирси. Сріблясті хвостики ковиля ворушилися при кожному подиху вітерця і весь простір степу робив надзвичайне вражіння. Неоглядне море степових трав, привільний степ притягали до себе людину і з цим степом з'язана безліч казок і пісень іі, в них вона виявляла і свою любов до його краси і свое зачаровання його надзвичайністю. Але та ж сама людина і знищила цей степ за для свого житевого добробуту, заорала його майже цілком, знищила його красу-воронець та ковиль, повбивала або розігнала більшість животин, що були також звичайні на степу, як і воронець та ковиль. Нема вже а ні диких коней-тарпанів, а ні диких волів, перевилися бабаки, ці великі ховрахи минулого степу.

Заміст привільного, ріжно-кольорового степу скрізь ростягнулися лани з житом, пшеницею та гречкою і широкий степ умер до віку на Полтавщині. Тільки дрібні шматки його ще зберігаються по де-яких кутках і дають невеличке уявлення того, який степ був у нас. І невжеж ми і ці останні шматки знищимо так, як знищили попередні люди весь широкий степ, невжеж нам самим і нашим дітям не прийдеться вже ніколи подивиться на памятки нашоі природи? В инших краінах до таких памяток природи ставляться з надзвичайною обережностю і любов'ю, про охорону іх дбає і держава і вся людність краіни, з цих памятках вони бачат дорогий спомин про минуле своій краіни. Невжеж ми любимо свій край менше, невжеж його старовина і природа не хвилюють наше серце? Може через рік або два вже буде пізно захищати наш степ і, поки ще не пізно, будемо всі захищати його... Не давайте орати такі шматки степу, дивіться, щоб не було польювання на них, щоб не витоптували рідких памяток з рослиного і животиного світу. На Конградщині ще є де-кілька більш-менш великих шматків неораного степу, це все, що залишилося у нас в такому виді, що можна уявити собі минулий степ і іх необхідно захистити в першу чергу. Допоможить цьому ділу, хай любов до свого краю і його природи буде найбільшим нашим почуттям.

ЗАХИЩАЙТЕ РІДНУ ПРИРОДУ.

Губернський Комітет по охороні памяток старовини, мистецтва і природи на Полтавщині.

МЕТЕЛИК № 2.

ЗАХИЩАЙТЕ ЛІС.

Не всім мабуть відомо, що колись на Полтавщині було значно більше лісу аніж тепер. Майже безпереривними смугами тягнувся він по обох берегах наших річок, листвяний по високому, голчастий по низькому. Один з наших повітів, Зіньківський, був навіть наполовину вкритий лісом. В південних повітах такий прирічний ліс заходив далеко від берега, як от біля Диканькі, і тоді це місце виріжнялося великою густо-зеленою плямою серед рівного степу. Але тепер від тих лісів не залишилося мабуть і десятоі частини, а що залишилося-перетворилося вже зі справжнього лісу в невеличкі окремі гайки та рідколісся. Знищила людина за для свого добробуту великі площи лісу, повикорчувала пні і заміст дерев понасадила хліба, перетворила лісові площі в лани. Нема вже на Полтавщині а ні одного шматка того лісу, що був колись. Тільки біля Диканьки Полтавського повіту є ще не дуже молодий ліс, але він всеж таки не шматок того непочатого лісу, що ріс у нас в попередні часи. Знищуючи ліс, людина дбала тільки про свій сучасний добробут і зовсім не думала про те а що буде потім, коли в іі краіні не залишиться його. Тільки ми, що живемо тепер, можемо сказати яку велику шкоду зробила нам попередня людина, коли вирубувала скрізь ліса і не залишала його хоча б третину. Там, де росту в великій кількості ліса, ніколи не знають таких посух, які ми бачимо у себе, там піски не руйнують а ні хат, а ні ланів, як у нас, там не треба іхати кудись далеко, щоб привезти воза дров. А хіба не сумно на душі, коли не можна пійти в тінястий ліс, відпочити в холодку, набрати великих яскравобарвих квіток. Відсутність лісу не тільки шкодить нашому хліборобству, але й відбирае од нас ті гарні почуття, які викликае у нас самий ліс, його густо-зелене листя, його ріжнокольоровість в ріжні часи року. Хіба ми не охороняемо те що любимо? Чому ж ми, люблячи ліс, так знищуемо його, чому не подбаемо про те, щоб захистити його яко мога більше від остаточного знищення у нас? Можна рубати ліс, коли він потрібний, але чому ж знищувати молодяк, ламати гілки, залишати на місці ліса якесь пусте місце, на якому буде рости нікчемний бурян. От чому всі, хто любить ліс, мусить і захищати його від даремного знищення, охороняти його від нерозумних людей. А старі ліса треба захищати ще й тому, що це ж найрідні памятки старовини нашоі природи, ті останні тички, по яким ми можемо ще дізнатися про старовину нашоі краіні, про іі стародавню природу. Коли ви дбаете не тільки про свій добробут, але і про добробут ваших дітей, коли ви любите свій край і його природу, захищайте міцно ліс і

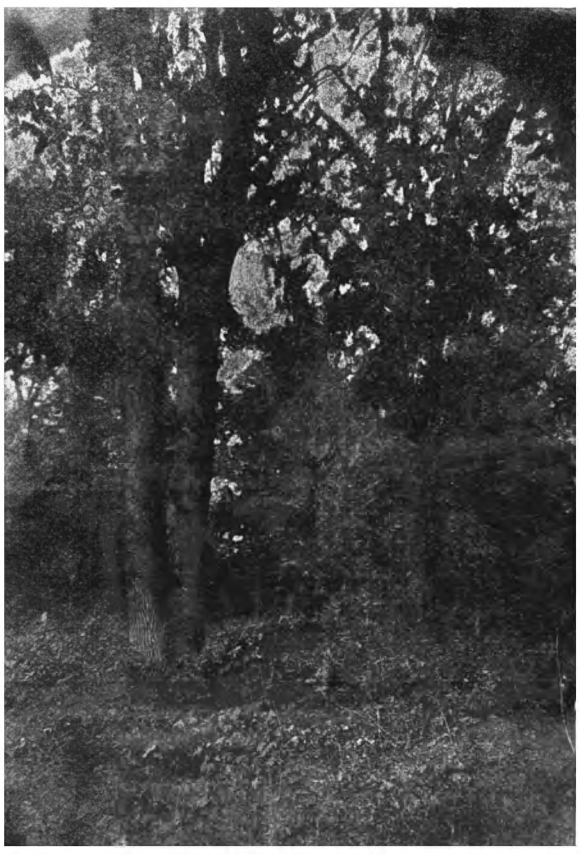

ЗАХИЩАЙТЕ РІДНУ ПРИРОДУ.